

DR. PÁLVÖLGYI ÁKOS*

A társadalom részvételének szükségessége a büntetés-végrehajtásban (reszocializáció, reintegráció)

Köszönetet mondok Szabó Máriának Budapest Főváros Kormányhivatala Igazságügyi Szolgálat Fiaalkorú Bűnelkövetők Pártfogó Felügyelői Osztálya vezetőjének a cikk írása során adott iránymutatásáért és értékes tanácsaiért.

Hivatali teendőim ellátása során, részben a büntetés-végrehajtással foglalkozom. Részt vettem a magából egyre többet felfedő új büntetés-végrehajtási kódex koncepcionális kialakításában.

Alapgondolatok

Különös figyelmet kell fordítani a büntetés-végrehajtásnak arra a szakaszára, amikor a fogvatartott társadalomba való visszavezetése megkezdődik. Ahhoz, hogy ez eredményes legyen, szükséges a normakövető megalapozás, és ezt követően a – normakövető életmód biztosításához – megfelelő befogadó környezet.

A szocializáció társadalmi normák, készségek, ismeretek, konkrét szabályok és komplex vélekedésszerkezetek az egyes társadalmi szerepekben elvárható viselkedési normák elsajátítását is jelenti. A szocializációval erősen összefügg az internalizálás, az a folyamat, amikor az egyén olyan mértékben teszi magáévá az adaptív normákat, hogy azoknak belső meggyőződésből tesz eleget (akkor, ha nem számít külső negatív szankcióra a norma megszegése miatt)¹ A szocializáció

ció egész életen át tartó folyamat, ez különösen a bűnelkövető, deviáns viselkedést mutató fiataloknál fontos. Ebből a folyamatból következik, hogy a büntetés-végrehajtás során a reszocializálásra terelődik a hangsúly.

Kőhalmi László szerint a külvilággal való kapcsolat-tartás joga fontos szerepet tölt be az elítelt reszocializációs sanszai tekintetében.² Belovics Ervin kifejtette, hogy a fogvatartottak jogainak elismerése, *sine qua non* előfeltétele, mintegy kiindulópontja minden olyan akciónak, amely megkísérli a reszocializálásának elérését.³

Tények

„Évente nagyságrendileg 120 000 bűnelkövető válik ismertté Magyarországon, közülük 10%-ot ítélnék végrehajtandó szabadságvesztésre. Egyharmad a bűnismétlők aránya, de a börtönökben lévők fele már **nem először követett el bűncselekményt. Már egy pár hónapos szabadságvesztésre ítélt számára is nehéz a társadalomba történő visszailleszkedés.** A visszaesés megelőzésének záloga a **társadalmi reintegráció.** Ehhez képzés, a kompetenciák fejlesztése szükséges. (...)

A kriminalitás mértékének jelentős összetevője a **visszaesők általi bűnelkövetés**, ezért jelentős szerepe van a bűnelkövetőkkel, különös tekintettel a fogvatartottakkal való foglalkozásnak. Szakemberek rámutatnak, **hogy a szabadulás utáni első 6 hónap a legkritikusabb, legtöbbször ekkor dől el, hogy az**

vezeteket, ők egészen más normákat tudnak közvetíteni a fogvatartottak felé. (...) A reintegráció nem lehet pusztán a börtön és a pártfogók feladata.” Fliegaufer Gergely: Büntetés-végrehajtási Pszichológia 3., <http://bvpszichologia2.blogspot.hu/2005/10/szocializaci.html>

² Dr. Kőhalmi László: De lege lata az elítélti kulturális jogokról, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar: Kultúra a börtönben – a börtön kultúrája, 111. oldal

³ Dr. Belovics Ervin: A büntetés-végrehajtási ügyészti törvényességi felügyeletének szerepéről. Börtönügyi Szemle 2008/1. 13. oldal: „Igen nagy körültekintést, érzékenységet igényel egy jogállamban a büntetés-végrehajtás törvényessége. A jogállam „tisztességének fokmérőjét” jelenti az, ahogy a – bármilyen címen szabadságában korlátozott – fogvatartottakkal bánik. Kihívás vele szemben, hogy törvénytiszteletnek is meg tudja mutatni saját „emberiségét” és méltóságát. Winston Churchill, az 1910-es brit kormány belügyminisztereként a következőt mondta: „A nagyközönség hangulatára és vérmérsékletére tekintettel; arra, hogy miképpen bánnak a bűnözőkkel, az egyik legtevédehetőbb tesztje bármely ország civilizációjának.” Fjodor Dosztojevszkij szerint – aki olyan kimerítően írt a börtönbüntetésről – „Egy ország civilizációjának normáit úgy lehet megítélni, hogy kinyitjuk börtönei ajtóit.” dr. Kőhalmi László: De lege lata az elítélti kulturális jogokról, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar: Kultúra a börtönben – a börtön kultúrája, 101. oldal

* II. évf. PhD-ballgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

¹ „Albert Bandura elmélete szerint minden viselkedést a környezet alakít. A megfigyelésből eredő tanulás képessége a következőktől függ: hozzáférhetőség: a kívánt cél vagy érték legyen hozzáférhető, magyarázandó legyen a fogvatartott programok. A börtönkörnyezethez a személyzet is szocializálódik, és önkéntelenül az agresszívebb izolációs normákat közvetíti a fogvatartottak felé, ennek minimálisan a hospitalizáció és az institucionalizáció lesznek a következményei. Ha azonban a börtönbe engedjük a különböző társadalmi szer-

illetőnek sikerül-e visszailleszkednie a társadalomba vagy bűnismétlő lesz. Éppen ezért a kidolgozott program több pontja a fogvatartottak társadalmi, munkaerő-piaci visszailleszkedéséhez szükséges lépésekre tesz javaslatot.

(...) Kutatások szerint **a rövid tartamú szabadságvesztés csak korlátozottan alkalmas a büntetéssel elérendő célok teljesítésére, ugyanakkor a bebörtönzés szinte azonnal megváltoztatja a környezet magatartását az elítélttel szemben**, amelynek következtében a szabadulás után rendkívül nehéz a munka- és lakáskeresés, a szociális kötelek elsorvadnak. Lehetőséget kell teremteni a közösség érdekében végzett munkára, a sértettek felé történő jóvátételre, mert ez erősíti a szabadulók befogadását, és a bűnelkövető önbecsülésének megőrzését, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy a társadalom hasznos tagja lehessen.⁴

(...) A bűnelkövetők munkavállalásának elősegítése érdekében a büntetés-végrehajtási intézetek és a munkaügyi központok együttműködését is fejleszteni kell. (...)

A program a közérdekű munka büntetés fejlesztését is célozza. Cél, hogy a közösségben végrehajtott szankciók, így a közérdekű munkára ítélt aránya emelkedjen. E büntetési forma előnye, hogy az elítéltet **nem szakítja ki környezetéből, megmaradnak családi kapcsolatai**, folytathatja munkáját, hasznos tevékenységet végezhet a társadalom számára. A visszailleszkedés nehézségei és a fogvatartás költségei nem jelentkeznek. (...)⁵

Tapasztalatok

Mint oly sokszor, ebben az évben is részt vettem fogvatartotti fórumon, melynek az a szerepe, hogy az azon megjelent fogvatartotti állomány a fogvatartása körülményeivel kapcsolatos észrevételeire választ kapjon, lehetőség szerint a bv. állomány szakterületi vezetőitől.

Mindamellet, hogy az ilyen fórumokon általában a „benti” élet mindennapi problémáival foglalkoznak, mint például, hogy milyen film, meddig nézhető, amelyek a „kinti” világban nem tartoznak a megoldandó probléma kategóriájába, egy fogvatartotti fórum lehetőség arra is, hogy a fogvatartottak kiszakadva a mindennapi rutinból, a büntetés-végrehajtás célját is érintő kérdésekkel is foglalkozzanak.

Az egyik ilyen alkalommal a fórumon olyan elítéltek jelentek meg, akik fogvatartásuk során munkát

végeztek, tehát, ha szabad így fogalmazni, a fogvatartottak közül kiemelkedtek.

Miután elhangzott az engedély, a jelenlévő elítéltek kérdéseiket és észrevételeiket feltették. Az egyikük a közelgő szabadulására tekintettel az azzal kapcsolatos gondolatait közölte, melynek a lényege a következő: az elítélt fél a szabadulástól, ugyanis már látja magát a pályaudvaron két szatyorról a kezében, és fogalma sincs arról, hogy **hova menjen, mihez kezdjen, hol dolgozhat** ezután.

A gondolat folytatódott, azonban ez egy olyan kép, ami miatt felajánlom a kérdésben járatos olvasónak, hogy a történetet gondolatban maga folytassa tovább.

Ez a félelem nagyon is valós, és jelen van nemcsak a szabaduló fogvatartottakban, de azokban is, akik már szabadultak. A velük, illetőleg a pártfogóikkal való beszélgetés több központi kérdésre is rávilágít:

1. Pártfogó Felügyelő: „Személyes, eddigi tapasztalataim szerint a szabadult pártfogoltak túlnyomó többségnek **elsősorban az álláskereséssel vannak gondjai**. Ma volt nálam pl. egy pártfogoltam (két feltételese is van nálam), aki elmondta, hogy **igyekszik minden munkalehetőséget megragadni, de előfordul, hogy ételmet kell lopnia** - erről persze igyekeztem lebeszélni.

Az, hogy valaki hogy éli meg a börtönlétet, egyéenként változó. Hosszabb tartamú szabadságvesztés után szabadulva a „kinti világ” általában még idegen nekik, idő kell az átálláshoz. **Kint sokkal inkább magukra vannak utalva**. Manapság egyébként sem könnyű dolog az álláskeresés, nekik a tiszta erkölcsi bizonyítvány hiánya nyilván további nehézséget jelent.

Szerintem fontos lenne a fejlesztés az elhelyezkedésüket elősegítő intézkedések terén - a nálunk is rendelkezésre álló, egyéni álláskeresést pl. nem tartják igazán hatékony segítségnek. **Talán az utógondozó rendszert lehetne úgy továbbgondolni, hogy az elítélt részére akár már bentről meg legyen szervezve a kinti munkalehetőség**, olyan munkáltatók bevonásával, akik erre nyitottak, esetleg némi állami támogatással vagy járulékkedvezményrel motiválva a munkaadót.

Sokan igényelnének pénzbeli segítséget (segélyt) és ügyintézésben nyújtott támogatást - ma volt nálam szabaduló igazolással egy pártfogolt, még E aktás, ő okmányok igényléséhez szeretne segítséget, melyet állítólag az utógondozó koordinátor ígért is neki.

Összességében - szerintem - a hatékonyabb és tisztességes megélhetést biztosító álláshoz juttatás kellene, hogy cél legyen, ennek lehet a visszaesés-bűnismétlés szempontjából igazi visszatartó ereje.

Tudom, persze, mindehhez pénz, paripa, fegyver is kellene...”

⁴ Ugyanakkor a bv. intézetekben elzárva töltött hosszú évek nagyon nem kedveznek a reszocializációnak! Miért? ... a totális intézmények beletörök tagjaikat az adott szerepbe, a teljes személyiség uralására törekednek, ezért a fogvatartottak maguk is elvesztik bizalmukat a tágabb társadalmi környezet iránt, ami a reszocializációt oda-vissza megnehezíti. Elidegenedés, szabadulást követően anómia- a társadalom működése érthetetlen, az életcélok megvalósíthatatlanok, nem várható segítség az emberektől.

⁵ http://www.tamop.irm.gov.hu/Sajtokozlemen_az_elitelt_reintegracioja_erdekeben_vegzett_munkarol

⁶ Budapest Főváros Kormányhivatala Igazságügyi Szolgálat pártfogó felügyelője

2. Pártfogó Felügyelő⁷: „Közel 5 éves börtönpártfogói (fk., nagy letöltőház) pályafutásom alatt a következőket tapasztaltam:

Fiatalkorúak: Általában a fiatalkorú (kivéve, aki javítóintézetben kezdi intézményi pályafutását) először találkozik a büntetés-végrehajtás szabályaival, merev rendszerével. Ők az első időben félénkek, keresik helyüket a hierarchiában, amit napok, hetek alatt megtalálnak.

Ezt követően érdekszövetségek, „barátságok” alakulnak. A lányoknál azt tapasztaltam, ha érkezik egy új lány, akkor megindul az átszerveződés, létrejönnek az új „szerelmes” párok, ami rengeteg agresszióval, konfliktussal jár.

Telik az idő, az előzetes aggódik, a nyomozás folyik, kiviszik pótnyomozásra, tárgyalások kezdődnek, úgy tapasztalom, hogy eddig a pontig nagyon feszültek, mert nem tudják mennyi lesz az anyyi, sok a sírás, reménykedés fázisa, ebben a fázisban nagyon lesóványodnak.

Megtörtént a bírósági döntés, jogerős (vagy nem) az ítélet. Ekkor úgy láttam, hogy megkönnyebbülnek valamelyest, ekkortól sokkal könnyebb volt velük dolgozni. Itt elkezdődik a tervezgetés, hogy mi lesz, ha szabadul, mit fog másként tenni.

Szabadulás előtt már nagyon feszültek hetekkel korábban, innentől kezdve megint nem nagyon lehet velük dolgozni. Nagyon nehezen viselik az idő múlását. Erről nagyon sokat beszélgettem velük:

Ugyanabba a környezetbe megy vissza ahonnan, ami miatt bekerült a bv.-be, nem változott ott semmi. **Ugyanúgy nincs munka**, segélyezési rendszer minden pontját ismerik, élnek vele-csak ebből élnek, sok családtagja van, szintén bv.-ben. Elmondása szerint (a bv.-ben gondolja ezt) megváltozott, rossz volt a benn töltött idő, nem szeretne visszakerülni, de nincs pénz, munka, sokszor élelem sem.⁸ Volt olyan elítélt lányom, aki a szeméttelpről jött, alapvető higiénés, hétköznapi étellel kapcsolatos készségei hiányoztak (pl.: hogyan együnk késsel-villával).

Elmondásuk szerint a legrosszabb az volt, hogy nem mehetnek ki, a szabad önrendelkezési joguktól megfosztották őket.

Ők azt várják a börtönpártfogótól, pártfogótól, hogy adjon át releváns információkat, adjon szabadulási segílyt, **ha lehet munkát**.

Felnőttkorúak: Aki már többször volt büntetve, lehet, hogy fiatalkorúként is, annak már nincsenek „újdonságok” a benti, zárt világgal kapcsolatosan.

Aki felnőttként kerül bv.-be, főleg, aki hosszabb időszakra, annak mindig fontosnak tartottam munkaerőpiaci tréning tartását, amely azért szükséges, mert általában, aki hosszabb időre kiesik a munkából, annak

újra kell tanulnia a munkára alkalmasság képességét, az ezzel járó felelősségvállalást.

Art tréning tartása is nagyon hangsúlyos volt a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben és a Fiatalkorúak Regionális Börtönében Kecskeméten. (A parancsnokság nagyon nyitott volt, sőt ők kérték az első sikeres tréning után a következők tartását) Az első tréning után 80%-ban csökkent a fegyelmi vétségek aránya a csoporttagok körében.

Asszertivitás tréninget nagyon fontosnak tartottam a fiatalkorúaknál, mert ez egy olyan kommunikációs módszer, ami ötvözi az önérvényesítést és mások igényeinek figyelembevételét, ami elősegíti az erőszakmentes kommunikációt és hosszú távon szociális hatékonyságot eredményez.

Az elítéltek jelentős részének igen fejletlen a szociális képessége, ezért nem képesek összhangot és egyiséget teremteni. Az ő kapcsolati hálójuk igen kicsi. Másokat – általában, esetek nagy részében – rossz irányba befolyásolnak, nehezen találják meg a hangot a többségi társadalommal. Mivel nincsenek kiépített kapcsolataik, nincsenek ismeretségeik.

A felnőtt szabadulókról (főleg, aki 15–20 évig volt benn) elmondható, hogy bár nagyon zárt világban éltek – a maga sivárságával – biztos pont számukra, amely nélkül a kinti világ csupa újdonság, bizonytalanság. Nagyon sokszor problémát jelent, hogy **hiányzik a családi háttér, a megfelelő baráti kapcsolat**, ez ezek nélkül nehéz a kapaszkodás.

Egyéni beszélgetések alatt mondta az egyik emberem, hogy „mindent meg lehet szokni, csak a félelmedet kell legyőznöd, azt pedig nagyon nehéz. Néha azért rám mosolyog az Isten, csak észre kell vennem.”

A felnőttek munkát, hivatalos ügyeik intézéséhez javaslatot kérnek.

Saját – idealista – véleményem, megoldási javaslatom:

Pártfogói szállás (munkásszállás jelleggel 1 évig lakhatnának itt).

Védett munkahely, pártfogói munkáltatás. Fizetésük egy része szolgálna a szállás fedezetére, többinek a fellet kötelezően el kellene tenni egy megtakarítási számlára, ami az 1 év után megkapnának.

Csoportfoglalkozások (személyiségfejlesztés, szociális kompetencia fejlesztése, nyelvtanulás stb. szabadidejük egy részét kötelező jelleggel kellene erre fordítani).

Az elítélteknek **segítséget kell nyújtani** a társadalomba való visszailleszkedéshez.”

3. Pártfogó Felügyelő: „Egy másik szintén hosszabb időt töltött bent, életében mindösszesen 18 évet. Most 40 éves, egyértelműen bűnöző életet élt.

Most azonban azt mondta, soha többet nem akar visszamenni. Az anyja szerzett neki **munkát**, és az anyjával lakik. Ebbe kapaszkodik. Elege volt a bezártságból és abból a közezből, viszont még sosem dolgozott, egyelőre bizakodik, és nagyon erősen hajtogatja, hogy nem követ el újabb bűncselekményt.

„A szabadulás **egy új élethelyzet**, amelyben benne

⁷ Budapest Főváros Kormányhivatala Igazságügyi Szolgálat pártfogó felügyelője

⁸ A racionális választás elmélet a várható haszonnal és kockázattal magyarázza a bűnözést, amit a társadalmi-gazdasági válság még hangsúlyosabbá tesz, noha a nagyon elleni bűnelkövetők egy része bizonyosan nem gondol bele tette jogkövetkezményeibe, de a motivációjában ez az elem erősen megjelenik.

rejlük a kudarc és siker lehetősége is. (...) A szabadság okozta megkönnyebbülés mellett azonban szembe kell néznie más típusú feladatokkal is. A bv. intézetben **megszokott életritmust maga mögött hagyja**, de ez nem jelenti azt, hogy nem lesznek kötelezettségei a jövőben.

A börtönben töltött időt nem könnyű elviselni, de a fogvatartottaknak szabadulás után sincs könnyű dolga, mivel a társadalmi előítéletek nem segítik a közösségbe való újbóli beilleszkedést.

A rácsok mögött sok idő van a kinti élet megtervezésére, de a valóság gyakran eltér attól, amire számítottunk. Gyakran szembesül a szabadult olyan nehézségekkel, amelyek megnehezítik a társadalomba történő visszailleszkedést (...)

A társadalmi beilleszkedés, illetve fogadtatás **egyik meghatározó elemét a fogvatartott munkával való kapcsolata jelenti**, hiszen a munkából származó állandó jövedelem biztosítja (...) megélhetését.⁹

Lengyel, osztrák és nemzeti jogalkotás

Lengyelországban az előzetes letartóztatás, a büntető intézkedés, valamint a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának szabályait a 2012. szeptember 8-án módosított Büntető Törvénykönyv Végrehajtásáról szóló 1997. június 6-án kiadott és 1998. szeptember 1-jén hatályba lépett törvény, valamint a 2003. szeptember 25-én kibocsátott előzetes letartóztatás, illetve szabadságvesztés végrehajtásának szabályairól szóló Igazságügyi Miniszteri Rendelet szabályozza. A törvény célja, hogy a szabadságvesztés végrehajtása alatt felkeltsen a fogvatartottban olyan együttműködési akaratot, ami segíti az alapvető társadalmi alapok elsajátításában és **a szabadulása utáni** társadalomba való visszailleszkedésben. A törvény és rendelete szabályozza továbbá a fogvatartás jogszerűségét és a biztonságos őrzés végrehajtását.

Kiemeli a felelősségtudatot, a jog betartásának szükségességét és a bűnözésbe történő visszaeséstől való távolmaradást. Az elítéltekkel való foglalkozásokkal – különös tekintettel a munkavégzésre, oktatásra, kulturális és művelődési foglalkozásokra, sportfoglalkozásokra, **családtaggokkal és más személyekkel** való kapcsolattartásra, valamint terápiás intézkedésre – hatni kell a személyiségükre a jogaik tiszteletben tartása és kötelezettségeinek betartatása mellett. E célok elérésére egyénre szabott tervszerű nevelési foglalkozások, terápiák, vagy hagyományos rendszerek állnak rendelkezésre, figyelembe véve az Intézetek típusát és rendeltetését. Nevelési cél érdekében felnőtt első bűntényes, jó magatartású elítélt annak beleegyezésével,

⁹ Dr. Erdei Mónika, Iván András, Varga Annamária Zsuzsanna, Leidinger Árpád: Vár a munka! Hogyan találunk munkát a szabadulás után? Információk a szabadulás utáni munkába állás megkönnyítéséhez, 1. oldal. Készült a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet és Budapest Főváros Kormányhivatala gondozásában.

fiatalkorú fogvatartottakkal együtt helyezhető el. Felnőtt előzetesen letartóztatott esetén figyelembe kell venni a rendelkezési jogkör gyakorlójának döntését.

Érdemes megjegyezni, hogy külön fejezet foglalkozik a **társadalom részvételével** az ítéletek és határozatok végrehajtásában, a segítségnyújtással az elítéltek társadalomba való beilleszkedéséhez, az Áldozat Segítő Alappal, a Szabadulást Követő Segítő Alappal.¹⁰

Az osztrák szabályozás szerint a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának **célja** a társadalom védelme, valamint az elkövetőknek jogkövető életmód folytatásához való segítése. A szabadságvesztés büntetésnek tudatosítania kell az elkövetőben cselekedete jogellenességét, és visszatartó erővel kell hatnia annak érdekében, hogy a polgárok ne kövessenek el hasonló bűncselekményeket. A büntetés-végrehajtás legfőbb célja **az elkövető reintegrációja**.¹¹

Mivel a reszocializáció gondolata állandóan előtérben van, a büntetés-végrehajtásnak lehetőség szerint egy akadálymentes átmenetet kell biztosítania a fogságból a szabadságba. Ennélfogva a büntetés tartamának a kezdetétől a végéig, arra alkalmas eljárásokkal készítik fel az elkövetőt a szociálisan is megfelelő életvitelére. Ezekhez tartoznak a hasznos munka és strukturált szabadidő kialakítását segítő képzések és továbbképzések.

A börtönélet nem lehet, de nem is szabad, hogy olyan legyen, mint a szabadságban folytatott élet. **Azonban az, ahogyan a büntetés-végrehajtást szervezik, és, ahogyan ezt a fogvatartottak megélik, az a társadalmunk minőségének egyik mérőfoka**.¹²

A szabadulásra felkészítés körében az osztrák szabályozás a többiek között a következők szerint alakul:

(...) (Főszabály szerint a szabadulás előtt 6–12 hónappal) fennáll a lehetősége annak, hogy a büntetés-végrehajtási intézetet munka-célú, szabadidős- vagy terápiás foglalkozások napjára elhagyják. – Ezen időszakban – hangsúlyozzák a kapcsolatfelvételt a külső szociális intézményekkel, amelyek a szabadulás utáni lakóhely- és álláskeresés során a rendelkezésre állhatnak. Esetenként a fogvatartottak többnapos eltávozás formájában már a szabadítási eljárás alatt átmeneti projekteken vagy otthonokban „próba”-lakáson vagy munkán vesznek részt. Itt kell megemlíteni az újra-

¹⁰ Forrás: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

¹¹ „Der Vollzug der Freiheitsstrafen hat zum Ziel, die Gemeinschaft zu schützen und dem Straftäter zu einer rechtsschaffenen Lebenseinstellung zu verhelfen. Freiheitsstrafen sollen dem Täter darüber hinaus das Unrecht seiner Handlung bewusst machen und als Praevention andere Bürger daran hindern ähnliche Straftaten zu begehen. Eine Reintegration des Straftäters ist das oberste Ziel des Strafvollzugs.” Republik Österreich, Bundesministerium für Justiz, Strafvollzug in Österreich

¹² „Da der Gedanke der Resozialisierung stets im Vordergrund steht, muss der Strafvollzug einen möglichst reibungslosen Übergang vom Leben in Haft und jenem in Freiheit ermöglichen. Daher bereiten von Beginn bis Ende der Strafrecht geeignete Maßnahmen den Straftäter auf ein sozial angepasstes Leben vor. Dazu gehören Aus- und Weiterbildung sowie eine sinnvolle Arbeit und Freizeitgestaltung. (...) Das Leben im Gefängnis kann und darf jedoch niemals dem Leben in Freiheit entsprechen. Aber wie der Strafvollzug organisiert ist und von den Insassen empfunden wird, ist ein Gradmesser für die Qualität unserer Gesellschaft. (...)” Republik Österreich, Bundesministerium für Justiz, Strafvollzug in Österreich

kezdés programot, amely az utógondozás területén nagy segítséget jelent.¹³

Az osztrák szabályozásban is fontos szerepet játszik az újrakezdést segítő, a pártfogó felügyeletet és önkéntes utógondozást is magában foglaló újrakezdés „Neustart” program. A többnyire állami költségvetésből finanszírozott program jól tervezett, és „kísérlettel” ellátott átmenetet biztosít a büntetés-végrehajtásból a szabad életbe, amely akár az áldozatvédelem területén is kifejthet tevékenységet.

A nemzeti jogalkotási folyamat vonatkozásában első helyen kell felidézni a büntetés-végrehajtási újrászabályozást elrendelő 1415/2012. (VII. 5.) kormányhatározat fontosabb rendelkezéseit.¹⁴A kormányhatározat

¹³ „(...) Weiters besteht die Möglichkeit, die Anstalt während des Tages zum Zwecke der Arbeit, Freizeit oder Therapiemaßnahmen zu verlassen (in der Regel sechs bis zwölf Monate vor Haftende). Forciert werden Kontakte zu externen Sozialeinrichtungen, die im Bedarfsfall Wohn- und Arbeitsplätze nach der Haftentlassung zur Verfügung stellen. Fallweise können Insassen in Form mehrtägiger Ausgänge bereits während des Entlassungsvollzuges in Übergangprojekten oder Wohnheimen „probewohnen“ und/ oder arbeiten. Besonders zu erwähnen ist der Verein Neustart, der im Bereich Haftentlassungshilfe einen großen Beitrag leistet.” Republik Österreich, Bundesministerium für Justiz, Starfvollzug in Österreich.

¹⁴ „A jelenleg hatályos, a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendeletet felváltó új törvény kiemelkedő célként határozza meg a társadalomba való visszailleszkedés (reintegráció) elősegítését, az elítéltek hatékonyabb oktatását és foglalkoztatását, a szabadulás utáni jogkövető életmód kialakításához szükséges feltételek biztosítását, valamint az önálló büntetés-végrehajtás kialakítását. Az új bv. törvény 2015. január 1-jén lép hatályba.

Az új kódex megalkotása azért is volt szükséges, hogy a legmagasabb jogszabályi szinten jelenjen meg a személyi szabadság jogszerű elvonásával vagy korlátozásával együtt járó jogkövetkezmények végrehajtása. Emellett az alkotmányos követelményeknek megfelelően megtörténik a jelenleg rendeleti szinten szabályozott, ám törvényi szintű szabályozást igénylő rendelkezéseknek az új kódexbe történő beépítése is. A törvény célja a büntetés-végrehajtás új alapokra helyezése, egyes újítások bevezetése, a jobb alkalmazhatóság, a büntető anyagi jogi szabályokhoz való megfelelő illeszkedés biztosítása és a vállalt nemzetközi kötelezettségeinknek való megfelelés.

Új elemként jelennek meg a törvényben a szabadságvesztés végrehajtásának alapelvei, a régi, hagyományos alapelvek (törvényesség, fokozatosság, normalizáció) mellett új, a jelenlegi társadalmi helyzetre reagáló alapelvek (rugalmasság, káros hatások minimalizálása, pragmatizmus, egyéni aktivitás, egyéniesítés) is bekerültek, melyek a végrehajtás fő irányvonalait jelölik ki.

Az új bv. törvény bevezeti az elítéltek besorolása körében a fokozatos végrehajtás elősegítő, egyéniesítést lehetővé tevő rezsim-rendszert. Ennek lényege, hogy a befogadáskor személyes interjúk, kérdőívek és szelektív tesztek elvégzésével felméri az elítélt személyi, társadalmi hátterét, egészségi, pszichés állapotát, intelligenciáját, és biztonsági kockázati szintjét, majd a személyiség változásának figyelemmel kísérésevel és a korábbi döntések rendszeres felülvizsgálatával elősegítik a reintegráció megvalósulását és a visszaesések csökkenését. Ezt a feladatot egy új, speciális intézet, a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet (KKMI) végzi majd.

Az új kódex nagy hangsúlyt helyez a reintegrációra, ezért részletesen szabályozza a szabadulásra felkészítést és visszailleszkedést elősegítő programokat (kábitóser-prevenciók program, szenvedélybetegségeket kezelő programok, életvezetési képzés, szakképzés stb.). Bevezeti a reintegrációs őrizet jogintézményét: az első alkalommal szabadságvesztésre ítélt, aki öt évnél nem hosszabb tartamú szabadságvesztését fogház vagy börtön fokozatban tölti és azt vállalja – ha a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható –, a szabadulás előtt legfeljebb hat hónappal reintegrációs őrizetbe helyezhető. Aki reintegrációs őrizetbe kerül, a büntetés-végrehajtási intézetből a büntetés-végrehajtási bíró engedélye alapján az általa kijelölt lakásba távozhathat, amelyet csak meghatározott esetekben és célból hagyhat el. Tevékenységét elektronikus távfelügyeleti eszközökkel folyamatosan nyomon követik, és bizonyos szabályok megszegése esetén a büntetés-végrehajtási bíró visszavonhatja a reintegrációs őrizetet. A törvény – a fogvatartottaknak a hozzátartozókkal való kapcsolattartásra céljából, valamint a reintegrációs célokat figyelembe véve – újrászabályozza a kapcsolattartási formákat.

A törvény újrászabályozza a fogvatartás során felmerült költségek megtérítésének kötelezettségét is, így például a jövőben felszámítanak a szándékos

nagy hangsúlyt fektet a reintegrációra, a fogvatartottakkal való magasabb szintű, egyénre szabott fejlesztő tevékenységre, csakúgy, mint a programozott szabaddulásra felkészítő eljárásokra.

A kormányrendeletben meghatározott paraméterek szerinti konkrét szabályozás a 2015. január 1. napján hatályba lépő új büntetés-végrehajtási kódexben, azaz a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényben jelenik meg:

„1. § (1) A büntetés-végrehajtás feladata a büntetési célok érvényesítése a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül, azzal a célkitűzéssel, hogy a végrehajtás során az egyéniesítés szempontjait biztosítani kell annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését.

(2) A büntetések és az intézkedések végrehajtásának rendjét úgy kell kialakítani, hogy az

a) a büntetésben és az intézkedésben megnyilvánuló joghátrányon, illetve a megelőzést szolgáló rendelkezések érvényesítésén túl **elősegítse az elítélt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását,**

b) a fiatakorúak tekintetében a gyermekek jogainak érvényesülését is szolgálja,

c) a kényszergyógykezelés esetén a társadalom védelmén túl, a kényszergyógykezelt számára megfelelő kezelést és gondozást biztosítson.

(...)

83. § (1) A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.

(...)

(7) A szabadságvesztés végrehajtása során biztosítani kell, hogy az elítélt önbecsülése, személyisége, felelősségérzete fejlődhessen, és ezáltal felkészüljön a szabadulása utáni, a társadalom elvárásának megfelelő önálló életre.

(...)

164. § (1) A reintegrációs tevékenység keretében törekedni kell arra, hogy az elítélt bűncselekményének társadalomra veszélyességét felismerje, annak következményeit lehetőség szerint enyhítse. Az elítéltet – büntetésének tartamához képest – betanított-munkás képzésben, szakmunkásképzésben, vagy a bv. intézet lehetősége szerint, a büntetés-végrehajtási szempontokra is figyelemmel, szakképzésben kell részesíteni, (...)

egészségsértés, vagy fegyelmi ügyekben okozott sérülések miatti költségeket, ugyanúgy, mint az iratok nyomtatásával, másolásával vagy továbbításával felmerülő kiadásokat is. A törvény megszünteti továbbá a fogvatartottak ingyenes kondicionáló terem használatát, és díjkötelessé teszi a kondicionáló terem igénybevételét, emellett kötelezővé teszi meghatározott többlétszolgáltatások (merülő forraló, hűtőszekrény, televízió stb.) ellenértékének a megtérítését is.

A törvény további újítása, hogy rögzíti azt a célt, miszerint a fogvatartottak által végzett termelő munka szervezése során törekedni kell a börtönök önellátóvá és részben önfenntartóvá tételére.”

(...)

185. § (1) Az elítéltek szabadulásra felkészítése keretében (a továbbiakban: gondozás) már a szabadságvesztés végrehajtása alatt segítséget kapnak a szabadulást követő társadalomba való visszailleszkedéshez és az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtéséhez. A gondozás – az elítélt visszailleszkedésének elősegítése érdekében – kiterjed a befogadó környezet felkészítésére, más személyek és szervezetek bevonására is. A gondozás reintegrációs program keretében valósul meg.

(...)

187. § (1) Azt az elítéltet, akit vétség miatt legfeljebb egy évig terjedő szabadságvesztésre ítélték, kérelmére társadalmi kötődés programba kell helyezni.

(3) A társadalmi kötődés program feladata:

- a) befogadó környezet biztosítása és erősítése,
- b) korábbi munkahelyre történő visszahelyezés elősegítése, ha ez nem lehetséges, új munkahely felderítése, esetlegesen közfoglalkoztatás megteremtése,
- c) további társadalmi kapcsolatok felderítése, erősítése,
- d) lakhatás megteremtésének elősegítése.

(4) A társadalmi kötődés erősítése érdekében az elítélt jogosult

- a) havonta legfeljebb tíz nap eltávozásra azokon a napokon, amelyeken nem végez munkát,
- b) felügyelet nélkül külső munkahelyen dolgozni,
- c) tanulmányainak bv. intézeten kívüli folytatására.

(...)

191. § (3) Az utógondozást az elítélt által megjelölt letelepedés helye szerint illetékes pártfogó felügyelő végzi, a helyi önkormányzatok, a munkáltatók, az elítélt társadalomba való beilleszkedését elősegítő, karitatív tevékenységet végző civil szervezetekkel, vallási közösségekkel, valamint egyéb önkéntes közreműködőkkel.

(4) **Az elítélt szabadulását követő munkavállalásának és lakhatásának elősegítése érdekében a pártfogó felügyelő felméri a szabaduló elítélt befogadó környezete szerinti munkáltatókat, civil szervezeteket, vallási közösségeket, amelyek vállalják a szabaduló elítélt foglalkoztatásának, lakhatásának biztosítását.**

(5) A 186. § (1) bekezdésében meghatározott elítélt esetében¹⁵, ha a (4) bekezdésben megjelölt szervezeteknél a szabaduló elítélt munkavállalásának és lakhatásának megteremtésére irányuló intézkedések eredményre nem vezettek, **a közfoglalkoztatást, illetve a lakhatást az állam biztosítja.**¹⁶

¹⁵ Olyan elítélt, aki hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetést tölt és a reintegrációs programba bevonták.

¹⁶ Részletek a 2013. évi CCXL. törvény szövegéből.

Következtetések

Fel kell ismernünk, hogy a büntetés-végrehajtás sokkal többről kell, hogy szóljon, mint az állam büntetőhatalmának végső soron való érvényesítése. A büntetőpolitikában a hangsúly a büntetésről, a megtorlásról, már elkezdett eltolódni. Ahogyan az anyagi büntetőjogban is egyre nagyobb teret nyer a resztoratív szemlélet, a reparáció fontossága, úgy a bv. szemléletet is át kell alakítani. Erről szól a nemzetközi jogalkotás, és erről árulkodnak a nemzeti szabályozási folyamatok is. De mi is ennek a lényege?

Az anyagi büntetőjogban és a büntetőeljárás során, a jogalkotó eljutott oda, hogy felismerje, a büntetőeljárás egésze, amelybe természetesen az anyagi jogot is értenünk kell, nemcsak az üldözendő cselekményről, hanem az eljárás résztvevőiről is szól. Természeteszerű, hogy ebben az esetben koncentrálni inkább a sértettre, tágabb értelemben az áldozatra, mint az elkövetőre, más néven a terheltre. Megpróbálja a rendelkezésére álló eszközökkel a sértettet, illetőleg az áldozatot olyan helyzetbe hozni, amely közelít az elkövetés előtti állapothoz. Ez nemcsak az anyagi, hanem a mentális reparációt is jelentheti. Mi a feladat az elkövetőkkel?

Az ezen való elmélkedést véleményem szerint azzal az alapvető társadalmi érdekléssel kell kezdeni, miszerint a bűnözés arányát vissza kell szorítani, és azokat az energiákat, amelyeket egyrészt a bűnelkövetők az elkövetésbe, másrészt a büntetőhatóság a bűnüldözésbe fektet, a közösségi feladatok ellátása során lehasznosítani.¹⁷

A fentebb említett társadalmi érdek egyben cél is. Hogyan érhető el azonban mindez, különösen arra tekintettel, hogy ebben az esetben már bűnelkövető, elítélt személyekkel kell „dolgozni”?

Az eszközök alapvetően itt is ugyanazok, mint a büntetőjog egyéb területén – azaz a megelőzés és a helyreállítás –, csupán az igények mások.

Amíg ugyanis a sértettek, áldozatok tekintetében a megelőzés és a helyreállítás alapvető személyiség-változást nem követel, addig az elkövetők esetében egészen más a helyzet.

A megelőzés esetében arról lehet szó, hogy az elkövetőnek eddigi életvezetése helyett egy másikat, adott esetben merőben újat kínálunk fel, illetőleg segítünk abban, hogy az ehhez szükséges eszközök a rendelkezésre álljanak. Ezzel talán elérhető további bűncselekmények elkövetésének megelőzése. Ez a reszocializáció.¹⁸

¹⁷ „Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni.” Magyarország Alaptörvénye, O cikk.

¹⁸ Reszocializáció: „társ.-i beilleszkedési zavarok miatt negatív magatartást tanúsító, a társ. életéből kiszakadt személy beilleszkedésének irányítása, visszavezetése; kriminálpedagógiai és kriminálantropológiai, szociális és adminisztratív komplex tevékenység. E feladatkörbe tartozik az alkoholisták, drogélvezők elvonó kezelése, a büntetés-végrehajtási intézetek javító-nevelő munkája, a börtönpasztoráció és az elbocsátottak utógondozása, szociális támogatása. Intézményesített tevékenység, amely részben áll. feladat, részben

A helyreállítás során az elkövető életében olyan változás következett be, amely miatt kriminalizálódott, tehát oda kell visszavezetni, ahonnan a kriminalizálódása előtt kiszakadt. Ez a rehabilitáció és reintegráció együtt.

Alláspontom szerint a reintegráció az a folyamat, amikor is a szocializált és reszocializált elkövetőket visszahelyezzük a társadalmi környezetbe. Ennek során azonban nem a tág, vagy másképpen a makro-, hanem sokkal inkább a mikrokörnyezetben kell gondolkodni. Ezzel a megvilágítással eljutottam a jogalkotó szerepéig.

Nézzük át, hogy az előzményekben milyen, általam lényegesnek tartott elemeket emeltem ki:

Alapgondolatok: a szocializáció és internalizálás. Az elítéltek kapcsolata a külvilággal. Az elítéltek jogainak elismerése. Amilyen a büntetés-végrehajtás, olyan egy állam tág értelemben vett fejlettségi szintje.

A tapasztalatok körében: az egyedüllétől, a munkanélküliségtől való félelem. Családi kapcsolat, baráti kapcsolat. A munka, és még egyszer a munka. A strukturált időbeosztás hiányának szokatlansága.

A nemzetközi jogalkotási környezet: szabadulás utáni élethelyzet. Család, egyéb kapcsolatok. A társadalom részvétele a végrehajtásban. Az elkövető reintegrációja. A reszocializáció. Újra megjelenik az a gondolat, miszerint egy társadalom nivóját a büntetés-végrehajtási rendszere jellemzi. Szabadulás utáni lakóhely- és munkakeresés, a követett és irányított átmeneti időszak.

A fentiek alapján összefoglalható az elítéltek reintegrációja során figyelembe veendő legfontosabb szempontok. Ilyenek a külvilági kapcsolatok, ezen belül a családi, baráti kapcsolatok. A munka. Egyéniesített rezsim. Felelősségérzet fejlesztése. Kontrollált, vagy kísért visszaillesztés a társadalmi környezetbe.

És az egyik legfontosabb mozzanat, amire a cikk elején is utaltam, a társadalmi környezet felkészítése, együttműködésre való rábírása. Ezzel rá is térek a nemzeti jogalkotás irányára, azon belül is a szabadulásra felkészítés egyes intézményének értékelésére.

A büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló és többször módosított 1979. évi 11. törvényerejű rendelet hatályba lépése után 33 évvel, a jogalkotó új, korszerű jogszabályt alkotott.

Az új bv. törvény láthatóan alkalmazza a korábbi jogszabály hatályba lépése óta felhalmozott bv. tapasztalatot, figyelembe veszi az európai vívmányokat úgy, hogy közben megőrzi a sajátosságokat, illetőleg újításokat vezet be.

A törvény a szabadulásra felkészítés keretében reintegrációs programról rendelkezik, melyben az elítélt részvétele bizonyos esetekben kötelező. Fogalmi szinten vezeti be és alkalmazza a befogadó környezet meghatározást, amely azért fontos, mert a befogadó környezetet végeredményben az elítélt határozza

meg.¹⁹ A program bevezetésével megvalósul a reintegráció megalapozását jelentő individuumhoz igazodó szocializációs vagy reszocializációs környezet a bv. intézményrendszerén belül.

Újításként, és újfajta reszocializációs és egyben reintegrációs technikaként vezeti be az úgynevezett társadalmi kötődés programot. A program véleményem szerint az elítélt helyzetének megközelítése és kezelése szempontjából jelent jelentős és üdvözlendő fordulatot, hiszen egy olyan lehetőséget kínál fel a rövid tartamú fogházban végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték számára, amire eddig nem volt példa. Ennek a lényege a következő:

A végrehajtás során a bv. intézet megpróbálja megakadályozni azt, hogy az elítélt a bv. körülményekhez szocializálódjon, és az elítéltet a saját környezetében próbálja tartani. Lehetőséget biztosít arra, hogy az elítélt a társadalmi kapcsolatait és a munkahelyét megőrizze. Eredményesség esetén a reintegráció úgy valósul meg, hogy a büntetés-végrehajtás megakadályozza az elítélt saját környezetétől, környezetéből való el- vagy kiszakadást.

A már korábban is létezett, de a kódexben újraszabályozott, új tartalommal meghatározott utógondozás intézménye a kontrollált célegyenest, az átmenetet jelenti az elítélt számára az intézményből a szabad életbe.

Az utógondozás szerepe lényegesebb, mint gondolnánk. Az utógondozás során az ezen a területen az elítélt visszailleszkedését segítők felhasználják mindazokat a tapasztalatokat, amiket az elítélttel kapcsolatban a megalapozó tevékenységek során, így például a reintegrációs program során, gyűjtöttek. Újra előtérbe kerül a befogadó környezet, ahová az elítélt szabadul, a lakhatás, a munka kérdése.

A korábbiakban tapasztalhattuk, hogy ezeknek a kategóriáknak milyen jelentősége van nemcsak az egyén, de a bűnmegelőzés és a társadalom szempontjából is.

A jogalkotó elvileg biztosítja a szabaduló számára a lakhatás és a munka lehetőségét, olyan módon, hogy annak garantálására végső soron – a jogszabályban meghatározott sorrendet követően – az államot kötelezi. Látszólag minden rendben, de ez az a bekezdés, amely felvet egy sor kérdést:

Az egyéniesített rezsim egyik fontos elemét képezi az elítélt által meghatározott befogadó környezet. Ez az a szűk társadalmi-szociális környezet, ahova az elítélt vissza szeretne térni, és normális esetben ez az, ahol a visszailleszkedés meg tud valósulni. Amennyiben a befogadó környezetet államigazgatási szempontból is megvizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy az valamilyen helyi önkormányzathoz köthető.

Azzal, hogy a jogalkotó a lakhatás, illetőleg a közfoglalkoztatás végső soron való biztosítását állami fel-

az egyházak és civil szerveződések hivatása, vállalása.” <http://www.kislexikon.hu/reszocializacio>

¹⁹ Befogadó környezet: a társadalmi kötődés mértékének megítélése szempontjából vizsgálendő szociális közeg, amelyben az elítélt szabadulását követően élni kíván. 2013. évi CCXL. törvény 185. § (9) bekezdés.

adattá tette, elveszni látszik a befogadó környezet jelentősége, illetőleg csak egy bizonyos pontig működik, onnantól kezdve ez a jól behatárolható terület feloldódik, és reintegráció, amely a kezdeti lépésekben mindenképpen helyhez kötött – a gondoskodási kötelezettség tágulásával –, veszélybe kerül, bizonytalaná válik, hiszen az állami gondoskodás helyszíne nem feltétlenül egyezik meg a befogadó környezetével, és szereplőivel.²⁰

Végkövetkeztetés

A fentiekben megpróbáltam a büntetés-végrehajtásnak olyan részét kiemelni, ahol véleményem szerint önmagában az intézményrendszer nem elegendő. Az elítéltek reintegrációja ilyen terület. A büntetés-végrehajtásnak van még olyan területe, ahol ugyanez elmondható.

Kőhalmi szerint az elítélt kapcsolata a külvilággal sansz a reszocializációra, végeredményben, véleményem szerint a reintegrálásra. Akik elítéltekkel foglalkoznak, tudják: a legtöbb esetben valóban erre van szükség: működő kapcsolatokra és munkahelyre. Mindezt hol találhatja meg a szabaduló?

Valószínűleg a befogadó környezetben. Tudjuk azonban azt is, hogy a szükséges feltételek közül a legtöbb esetben a lakhatás és a foglalkoztatás hiányzik. Amennyiben a szabaduló nem tud abban a környezetében megkapaszkodni, ahová bármilyen oknál fogva kötő-

dést érez, ahol megtalálhatja azt a rendet, amely felszínen tartja, menthetetlenül visszacsúszik.

Ebben – lássuk be – az a társadalmi környezet is felelős, ahova a szabaduló vissza szeretne térni, ahol új életet szeretne kezdeni. Ez a helyzet természetesen mindenkinek nehéz, nehéz annak, aki visszailleszkedik, és nehéz annak is, ahol ez a visszailleszkedés zajlik. Természetes reakció az idegenkedés, a bizalmatlanság – miért is bízna valaki bármit is egy bűnelkövetőre – a visszaautasítás. Meg kell azonban azt is érteni, hogy mi zajlik egy olyan emberben, aki rövidebb vagy hosszabb szabadságvesztésből, és ezzel együtt egy totális rezsimből szabadult, és újra önállóan kell léteznie. A két oldal bizalmatlansága patthelyzetet teremthet. Mégis el kell mozdulni erről a pontról, ösztönzésre, sok esetben kötelezni kell, ezért van szükség a társadalmi intézményekre.

Mindezek mellett a jogalkotónak az egész intézmény mögé egy biztos hátteret kell rendelnie, felkészülve arra, hogy a reintegráció érdekében tett első próbálkozások, átmeneti lépések nehezebben teljesíthetők.

Óriási felelősség, egészen pontosan azon múlik minden, hogy ezt a hátteret hogyan biztosítja a jogszabály. Álláspontom szerint ezt úgy kell megtennie, hogy eközben nem feledkezik meg a célról, és a célhoz rendelt eszközökről. Olyan rendszert kell kidolgozni, olyan hátteret kell biztosítani ahol, az egyéniesített rezsimben tartott fogvatartott, nem veszik el, kísérhető, kontrollálható.

A jogalkotó elindult ezen az úton, azonban – bár indokolása másról szól – a végső sorban vett rendelkezése – melyben állami kötelezettséget állapít meg – véleményem szerint nem a szándékolt célt szolgálja, az túl tág körű, a végrehajtás szempontjából kevésbé megfogható.

Bízom azonban abban, hogy tévedek, illetőleg abban, hogy a végrehajtás során az indokolásban rögzítettek nyernek inkább teret. ■

²⁰ Érdemes megegyezni, hogy a jogalkotó is így látja, hiszen az új törvény 191. §-hoz kapcsolódó indokolás így fogalmaz: „Az utógondozás, mint feladat a pártfogói felügyeletre hárul, azonban az egyedi esetekből kiindulva a társzervek széles körének segítségét veheti igénybe. Kiemelt szerepe van a *letelepedés helye szerinti önkormányzatoknak*, hiszen kötelességük a lakhatás biztosítása és a munkahelyteremtés.” Kérdés, hogy miért fogalmaz a jogszabály szintjén kevésbé egyértelműen?